

DEN RÄTTA MEDICINEN

**En Sifo-undersökning
om läkemedelsanvändning
bland äldre**

Förord

Läkemedel hjälper många äldre att behålla ett hälsosamt liv – men läkemedelsanvändningen har även en mörk baksida.

Sverige är ett rikt land, där vi lever längre och har friskare liv än i många andra länder. Med åren ökar dock risken för sjukdomar som kräver läkemedelsbehandling. Ju äldre vi blir, desto fler sjukdomar och desto fler läkemedel. Hälso- och sjukvårdens specialister är organiserad efter diagnoser, vilket innebär att om man är en skör äldre med många olika sjukdomar, är risken stor att man får väldigt många olika läkemedel samtidigt. Alla specialister har satt in ”rätt” behandling utifrån sin diagnos, men det är alltför sällan som en äldre multisjuk patient har en ansvarig läkare som kan bedöma helheten i läkemedelsanvändningen. Hur fungerar ”cocktailen” av olika läkemedel? Detta gör att ca 35 000 personer måste läggas in på sjukhus varje år till följd av en felaktig läkemedelsanvändning, och alltför många avlider i onödan. Tänk om dessa siffror skulle gälla yrkesverksamma – eller barn, skulle vi låta det pågå år efter år utan att ta till med kraftiga åtgärder?

En outnyttjad resurs för att komma tillrätta med detta är apoteken. Apoteken träffar de äldre ca tre gånger oftare än vad hälso- och sjukvården gör. Nämligen var tredje månad när de äldre ska hämta ut sina läkemedel på apoteket. Vilken fantastisk kontaktyta! På apoteken finns universitetsutbildad personal som kan läkemedel. En farmaceut är dessutom den enda typen av vårdpersonal, som ser varje äldres totala läkemedelsförskrivning, dvs vilka läkemedel som den äldre tar samtidigt. Denna överblick ser inte de olika specialisterna som skriver ut ”sina läkemedel”.

Kronans Apotek finns i hela landet och tar ansvar för patienternas tillgång till säkra och trygga läkemedel. Vi finns ensam på 36 orter. Vi når många äldre patienter och bidrar också med moderna digitala lösningar för att göra patienterna friskare. Våra 1500 farmaceuter arbetar varje dag för att hjälpa patienterna i en mer komplex vardag. Därmed bidrar vi också till en effektiv användning av samhällets gemensamma resurser. Vårt initiativ Den Rätta Medicinen syftar till att lyfta fram fakta, sprida kunskap om hur det ser ut idag för de äldre. Och därmed ge dem en röst.

Karin Söderberg, Kvalitetsdirektör Kronans Apotek

Om rapporten

Den här rapporten visar resultatet av en undersökning som genomfördes i Kantar Sifos webbpanel under perioden 29 januari–5 februari 2019, på uppdrag av Kronans Apotek.

Totalt intervjuades 1211 personer i åldern 75–95 år. Utav dessa så var det 1026 personer som dagligen tar någon receptbelagd medicin. Dessa 1026 personer var huvudmålgupp i undersökningen.

Webbpanelen är riksrepresentativt rekryterad utifrån slumpmässiga urval. Det förekommer ingen självrekrytering i Sifos webbpanel.

För frågor kring undersökningen eller rapporten, kontakta:
Linda Wakeham, kommunikationsansvarig Kronans Apotek, på 0730283030
eller via linda.wakeham@kronansapotek.se

Kronans Apotek är en av Sveriges ledande apoteksaktörer med över 65 000 patient- och kundbesök per dag. Vår kärnkompetens är läkemedel.

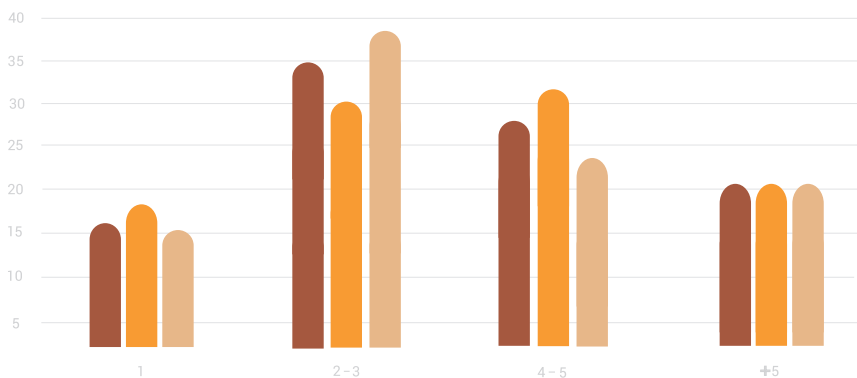
Denna rapport är ett komplement till tredje utgåvan av **”Se Apoteken som en del av vården – på riktigt”** som även den släpptes i Mars 2019. Texten finns att ladda ner i sin helhet på www.kronansapotek.se/denrattamedicinen

Läkemedelsanvändning bland äldre

Socialstyrelsens senaste rapport (2018, 47 – 51) visar att äldre använder allt fler läkemedel. Antalet läkemedel per person hos dem som är 75 år och äldre har ökat med 9 procent sedan 2005.

Kronans Apoteks undersökning visar att 85 procent av alla som är 75 år eller äldre använder minst ett läkemedel varje dag. Hälften tar minst fyra läkemedel dagligen.

Hur många receptbelagda läkemedel tar du dagligen?

■ Totalt	16 %	35 %	27 %	22 %
■ Man	17 %	30 %	31 %	22 %
■ Kvinna	15 %	38 %	24 %	22 %

85 %

tar receptbelagda
läkemedel dagligen

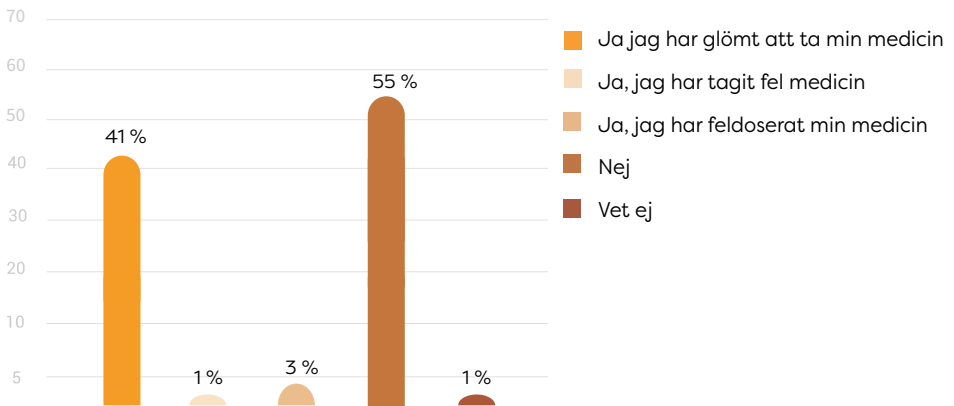
49 %

av dem som tar läkemedel
tar fyra eller fler läkemedel
varje dag

Många äldre felmedicinerar

43 procent av patienterna har någon gång felmedicinerat. 51 procent av dem som är 86+ uppger detta jämfört med 43 procent av de som är mellan 75-80 år gamla. Det absolut vanligaste är att man glömmer att ta sina läkemedel; det har hänt nästan hälften av patienterna.

Har du själv felmedicinerat någon gång?

En anledning till att många äldre glömmer att ta sina läkemedel kan vara att de inte använder dosett eller dosförpackande medel, som underlättar vardagen inte minst för de som använder flera olika sorters läkemedel.

Något fler män (44 %) än kvinnor (39 %) tenderar att glömma sina läkemedel.

41 % har glömt att ta sina läkemedel någon gång.

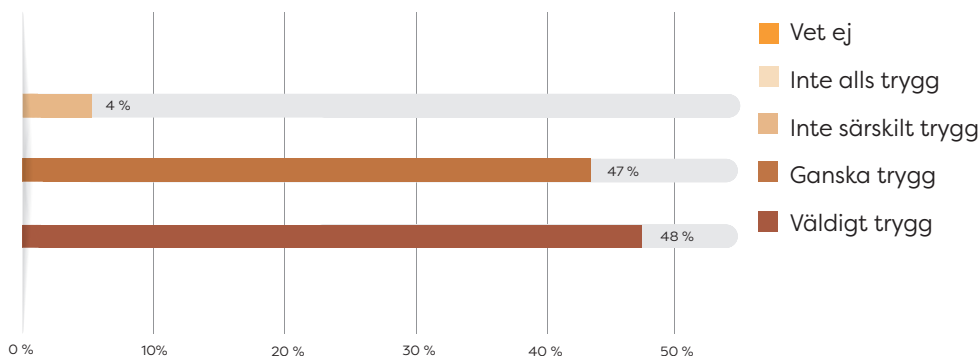
42 % använder inte dosett och/eller dosförpackade läkemedel.

Osäkerhet kring medicineringen

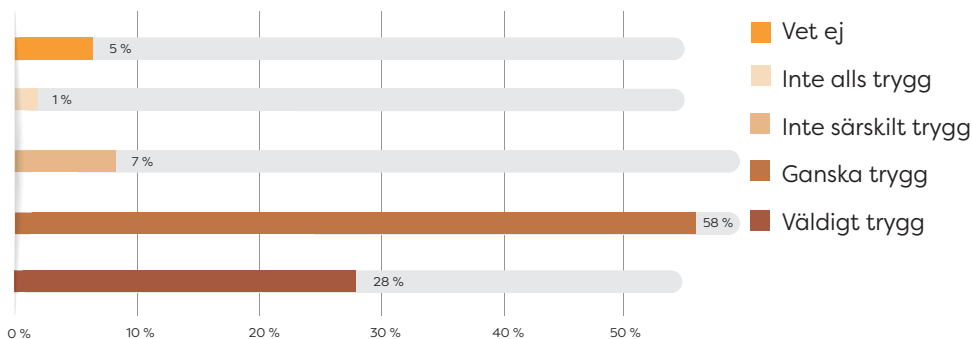
Endast varannan person över 75 år känner sig idag helt trygg i att man får rätt läkemedel och att läkemedlen fungerar väl tillsammans. Fler kvinnor (51 %) än män (44 %) känner sig helt trygga. Jämför man Stockholm, Göteborg och Malmö med övriga landet är det fler patienter i storstäderna som känner sig helt trygga; 53 procent mot 46 procent i resten av Sverige.

På frågan hur trygga äldre är i att de kommer att få rätt läkemedel i framtiden svarar ännu färre – endast drygt var fjärde patient – att de är helt trygga. 32 procent av dem som bor i de största städerna är helt trygga inför framtiden jämfört med 26 procent i övriga landet.

Trygg just nu

Trygg inför framtiden

Uteblivna läkemedelsgenomgångar

Enligt sjukvårdslagen (1982:763) ska patienter som är 75 år eller äldre och som är ordinerade minst fem läkemedel få en läkemedelsgenomgång – som bland annat kartlägger att patientens läkemedel fungerar väl tillsammans. Under pågående hemsjukvård eller vid kommunalt vårdboende ska patienter som är +75 år få en läkemedelsgenomgång så ofta som minst en gång per år.

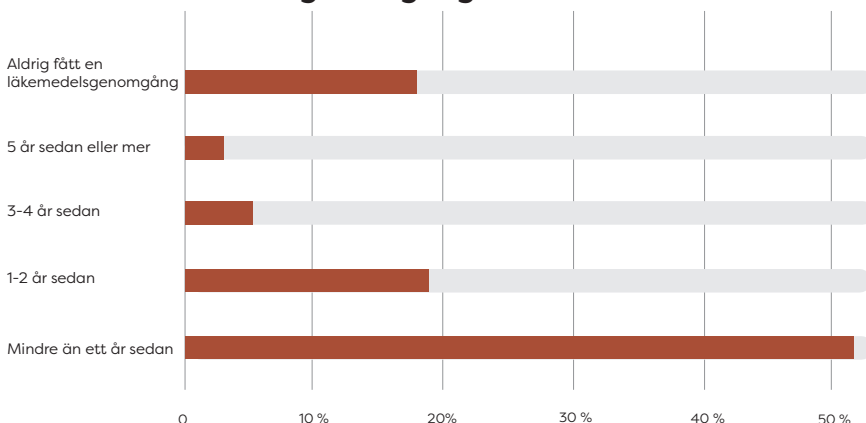
Kronans Apoteks undersökning visar emellertid att många äldre inte har fått den läkemedelsgenomgång som de har rätt till. Nästan var femte svensk (18 %) över 75 som tar fem läkemedel eller fler har aldrig fått en läkemedelsgenomgång. Skillnaden mellan män och kvinnor är dessutom stor; 22 procent av kvinnorna har aldrig fått en läkemedelsgenomgång mot 14 procent av männen.

Det råder också här en viss skillnad mellan storstäderna och övriga landet; 82 procent av dem som bor i storstäderna har någon gång fått en läkemedelsgenomgång jämfört med 78 procent av patienterna i övriga Sverige.

18 %

av dem som använder fem läkemedel eller fler har aldrig fått en läkemedelsgenomgång

Senaste läkemedelsgenomgången

Läkemedelsutbyten orsakar problem

Den som ska hämta ut sin medicin vid apoteket kan med jämna mellanrum erbjudas ett nytt läkemedel, då det finns en likadan produkt till ett billigare pris på marknaden. Det här kallas för generiskt byte, eller läkemedelsutbyte. Syftet är att patienterna och samhället ska slippa betala ett onödigt högt pris för likvärdig medicin.

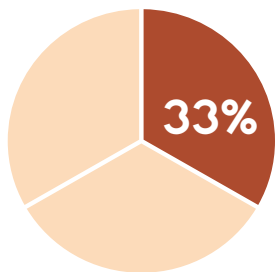
När Kronans Apotek frågar patienterna om de någonsin upplevt problem i samband med läkemedelsutbyten svarar hälften av patienterna ja. Något fler kvinnor (48 %) än män (41 %) uppger detta.

Det är framförallt den förändrade formen och storleken på burkar och tabletter som orsakar förvirring. Många äldre tycker också att det är lätt att förväxla de olika förpackningarna.

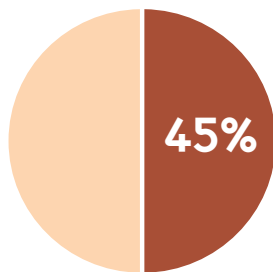
Många saknar specifik kontaktperson

Det är idag ingen självklarhet för äldre var de ska vända sig med frågor kring sina läkemedel. Undersökningen visar att flest patienter vänder sig antingen till läkare eller till apotek, alternativt kontrollerar bipacksedeln, när de undrar något kring sina mediciner. Endast fyra procent kollar på internet.

Männen vänder sig i högre grad till läkare än vad kvinnor gör (47 % mot 34 % av kvinnorna) medan fler kvinnor än män (16 % mot 7 % av männen) vänder sig till apoteken.

Var tredje saknar att ha en och samma kontaktperson att rådfråga kring sina läkemedel.

Närmare hälften har upplevt problem i samband med läkemedelsutbyten.

Sammanfattning

Resultatet av undersökningen visar att många äldre i Sverige tar läkemedel dagligen, att felmedicinering är vanligt förekommande och att många patienter glömmer att ta sin medicin. Vi kan också konstatera att det är väldigt många äldre som inte känner sig helt trygga med sina mediciner och att oron inför den framtida medicineringen är ännu större.

Det finns flera anledningar till att vårdkedjan inte fungerar optimalt:

1. Bristen på läkemedelsgenomgångar. Var femte person över 75 år som tar fem läkemedel eller fler har aldrig fått den läkemedelsgenomgång som de har laglig rätt till.
2. Läkemedelsutbytena. Många upplever att det är svårt att hålla koll på sina läkemedel när förpackningar ändrar utseende och när tablettornas form och storlek förändras.
3. Avsaknaden av kontaktperson. Många äldre uppger att de saknar att ha en specifik kontaktperson som de kan vända sig till när de har frågor kring sina läkemedel.

Sammanfattningsvis visar undersökningen att fler konkreta åtgärder krävs för att minska felmedicineringen och för att skapa en större trygghet hos patienterna. Apoteken skulle kunna ta en större roll och vara den sammanhållande länken i vårdkedjan – men det förutsätter mer resurser för information och rådgivning samt ett närmare samarbete med andra aktörer i vårdkedjan.